

חירות וביעור חמץ

אלה השנים המסמנים לנו את חג הגאולה, חג הפסח, זמן חירותנו. ולדורות מה אנחנו למדים מאלה שני הנושאים הללו התלויים זה בזה? התשובה הנצחית היא, שתנאי הגאולה שנים המה: החירות העצמית, חירות הגוף מכל שיעבוד זר, מכל שיעבוד הכופה את צלם אלקים אשר באדם להיות משועבד לכל כח אשר הוא מוריד את ערכו, את תפארת גדולתו והדרת קדשו. והחירות הזאת אינה נקנית כי אם על ידי חירותה של הנשמה, חירות הרוח מכל מה שהוא מטה אותו ממסילתה הישרה והאיתנה היצוקה במהותו העצמית. אבל אלה שני סוגי החירות אינם באים, ואין האדם בתור אישיות פרטית ולא העם בתור קיבוץ שלם בעל רוח מיוחד זוכה להם, כי אם על ידי הביעור מכל גבולו - את כל דבר המעכב את חירותו, שזה חמצו השאור שבעיסה, שהיזקו מצוי ביותר בעת אשר אור של גאולה מתנוצץ עליו.

להתלמד אנו צריכים איך לסגל לנו את אותו הרוח הגדול של החירות אשר זרח עלינו אמנם בתקופות המאירות שלנו, ואשר יצא כברק(זכריה ט, יד), נוצץ בהופעתה של הגאולה הראשונה, גאולת מצרים, אשר נגלה עלינו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, בכבודו הגדול, (הגדה של פסח) וקרבתו לעבודתו, שהיא חירותנו הגמורה, והרים אותנו משפלותה של העבדות הנכריה אשר שוא היא עבודתה.

ההבדל שבין העבד ובן החורין, איננו רק הבדל מעמדי, מה שבמקרה זה הוא משועבד לאחר, וזה הוא בלתי משועבד. אנו יכולים למצא עבד משכיל שרוחו הוא מלא חירות, ולהיפוך, בן חורין שרוחו הוא רוח של עבד. החירות הצביונית היא אותה הרוח הנשאה, שהאדם וכן העם בכללו מתרומם על ידה, להיות נאמן להעצמיות הפנימית שלו, להתכונה הנפשית של צלם אלקים אשר בקרבו, ובתכונה כזאת אפשר לו להרגיש את חייו בתור חיים מגמתיים, שהם שוים את ערכם. מה שאין כן בבעל הרוח של העבדות, שלעולם אין תוכן חייו והרגשתו מעורים בתכונתו הנפשית העצמית כי אם במה שהוא יפה וטוב אצל האחר השולט עליו איזה שליטה שהיא, בין שהיא רשמית בין שהיא מוסרית, - במה שאותו האחר מוצא שהוא יפה ושהוא טוב.

ואנחנו לאורה הפנימי של החירות העצמית הזאת, "חרות על הלוחות(שמות לב, טז), אל תקרי חרות אלא חירות" (עירובין נד, א), נסע ונלך להבליט יותר ויותר את עצמאותנו הרעננה הפנימית, אותה שקנינו על ידי גילוי שכינה, אותה החירות שקנינו על ידי הפלא הגדול היחיד בעולם, שנעשה עמנו בעת אשר גאלנו השם יתברך, וגאל את אבותינו ממצרים לחירות עולם.

בואו נא אחים אל הסדר כולנו, יוודע לנו שהננו בני מלכים, ועם שהחירות היא גורלו הנצחי, לא עבד ישראל ולא יליד בית ולא יהי לבוז, מאז אשר נשא ברמה מיום חג חירותנו, את דגל החירות וביעור החמץ, אשר יבואו כמים בקרבנו וכשמן בעצמותינו(תהלים קט, יח) על ידי כח - האיתנים של המפעל הקדוש והנאמן, בקיימנו את דבר ה' גואל ישראל מעולם ועד עולם, אשר צונו לשמור את המצות.(שמות יב, יז) שמרו את החירות ואת ביעור החמץ, והגאלו מהרה גאולה שלמה.

עולת ראייה חלק ב', עמ' רמד-רמה

FREEDOM and the REMOVAL OF LEAVEN

These two themes – freedom and the removal of leaven – are emblematic of the festival of redemption, the holiday of Passover. What can we learn for posterity from these two interdependent themes? The lesson to be learned is that there are conditions necessary for redemption to take place: *physical* liberation, freedom from any form of servitude that subjugates the divine image in the human being, freedom from any power that demeans the value of a human, the glory and holiness of humankind. This freedom in turn depends on the *spirit*, freedom from all that would divert the soul from its essential path. But these two forms of freedom come about only with the removal of all that hampers freedom. This is referred to symbolically as *hametz* (leaven) or the *se'or she-ba-isah* yeast in the dough. (Berachot 17a, Rashi explains that the “yeast in the dough” refers to the evil inclination in our hearts). It is the same for a distinct nation as for the individual personality. Such spiritual leaven is especially destructive at the time when the light of redemption beckons.

We must learn how to adapt to that great light of freedom that shone upon us in bright periods of history, and shot out as a lightning bolt (Zechariah 9:14) at the time of the first redemption, the redemption from Egypt. Then there “was revealed to us the King of Kings, the Holy One Blessed be He.” (from Haggadah shel Pesach). He brought us close to His service, which is the absolute freedom, and uplifted us from lowly foreign servitude, service that is in vain.

The difference between a slave and a free person is not just one of social standing. It is possible to find an educated slave whose spirit is full of freedom, and conversely, a free person whose spirit is servile. What is characteristic of freedom is the exalted spirit whereby a person or a people is able to be faithful to its inner essence, to the image of God in its midst. This fidelity allows one to feel that one's life is purposeful and worthwhile. The spirit of servility is quite the opposite. The content of one's life does not connect to (or illuminate) one's soul but rather to the conception of beauty and good of the “other” who rules over

one, whether that rule be official or moral. What dominates one's life is that which the "other" who rules over one (again whether in law or by convention) finds to be beautiful and good.

And we, by the inner light of this essential freedom, ("engraved on the tablets (Exodus 32:16) do not read "engraved" but rather "freedom" Eruvin 54a), we shall travel, increasingly accentuating our lofty inner self and independence that we acquired through the revelation of the *Shechinah*, the freedom that we acquired through the greatest single wonder in the world, performed for us at that time when the Blessed One redeemed us, and redeemed our ancestors from Egypt, to be eternally free.

Brothers, as we sit down to the *seder*, let us take cognizance that we are royalty, a people whose portion is freedom. Israel is not a slave, neither a houseboy. Let us hold aloft the banner of freedom and removal of *hametz* (leaven). These ideals "will come like water in our midst and like oil in our bones" (based on Psalms 109:18) as we keep the word of God, Redeemer of Israel, to "*guard the matzot.*" (Exodus 12:17). Keep these two ideals – freedom and eradication of leaven – and be redeemed soon, a final and complete redemption.

The Rav Kook Hagadah: Springtime of the World, collected from the writings of Rabbi Abraham Isaac HaKohen Kook, Bezalel Naor, pp. 171-174 from *Haggadah shel Pesach im Perushei Olat Ra'a'yah*, Volume 2, pp. 244-245